

ภาพ : ผลงานนักศึกษา จากหอศิลป์ ม.สงขลานครินทร์ฯ วิทยาเขตปัตตานี

รับฟังเสียงจาก
พื้นที่แห่งความรุนแรง
แล้วร่วมเป็นนักสร้าง
สันติให้เกิดขึ้นบนแดน
ดอกไม้หลากหลาย

“ไปทำไม... ปัตตานี อันตรายออก ยิ่งกัน วาง
ระเบิดกันทุกวัน” เสียงที่มีแววของความกังวลและ
ห่วงใยเจืออยู่ในคำถามของผู้ถาม

“จะไปสร้างสันติภาพ” คนตอบทำน้ำเสียง
สนุกๆ ให้ดูเหมือนที่เล่นที่จริง แต่ในใจรู้อยู่ว่านี่พูด
จริงนะ!

“เราจะไปทำอะไรได้ ที่นั่นน่าจะกลัวจะตาย เขา
ไปไหนกันก็อย่าไปกับเขาละ ทำไม่ต้องไปสร้าง
สันติภาพที่นั่นด้วย ที่อื่นตั้งเยอะตั้งแยะ...” เสียงที่เติม
ไปด้วยคำถามและความไม่เข้าใจพุ่งพรูออกมาด้วยความ
เป็นห่วง เมื่อรู้ว่าจะลงไปในพื้นที่สามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ เพราะสำหรับคนทั่วๆ ไปที่ติดตาม
ข่าวสารทางจอทีวีหรือทางหน้าหนังสือพิมพ์ ย่อม
เห็นว่าความรุนแรงในพื้นที่นั้นยังคงมีให้เห็นอยู่ทุกวัน
ชาวบ้าน ครู ตำรวจ ทหาร ถูกยิง ถูกวางระเบิด
บาดเจ็บล้มตายไม่เว้นแต่ละวัน สามจังหวัดชายแดน
ใต้จึงกลายเป็นดินแดนอันน่าสะพรึงกลัวที่ไม่มีใคร
อยากลงมาสัมผัสอีกเลยในช่วงระยะเวลา ๔ - ๕ ปี
มานี้

คงเป็นโอกาสดีที่จะได้ลงไปรับรู้และสัมผัสถึง
ความจริงอีกด้านที่คนนอกพื้นที่ไม่ค่อยได้รู้! เพื่อนำ
มาบอกกล่าวเล่าให้กันฟัง และที่สำคัญคือ ได้ช่วย
เป็นกระบอกเสียงแทนคนในพื้นที่ที่เขาไม่สามารถไป
ป่าวร้องให้ใครได้รับรู้ถึงความรู้สึก ความเป็นอยู่ของ
พวกเขา และสิ่งที่พวกเขากำลังทำ ณ ปัจจุบันนี้

ไปร่วมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ กับ โครงการ Peace Building

การที่ได้มีโอกาสลงไปถึงดินแดนสามจังหวัดภาคใต้ ต้องบอกว่า มีที่มาจากงานของคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อความยุติธรรมและสันติ (ยส.) ที่ทำร่วมกับศูนย์สังคมพัฒนา สังฆมณฑลสุราษฎร์ธานี และคาริตัส อินเตอร์เนชั่นแนล ในโครงการ Peace Building : ร่วมสร้างสันติอย่างยั่งยืน หลังจากที่ได้มีการอบรมเรื่อง “สร้างสันติอย่างยั่งยืน : แนวทางการเรียนรู้ของเรา” ร่วมกันไปแล้วเมื่อปลายปีที่ผ่านมานี้ กระทั่งช่วยกันคิดจนเกิดกิจกรรมที่เราจะร่วมกันสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ เพราะจากการอบรม เราได้เข้าใจแล้วว่า งานสร้างสันตินั้น ต้องมุ่งตอบคำถามที่ว่า ในฐานะของนักสร้างสันติ เราจะทำอย่างไรเพื่อให้คนเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องวิถีคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อความขัดแย้ง และหากเราต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เราต้องรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นเมื่อคนท้องถิ่นเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง แล้วพวกเขาปลงความคิดและพฤติกรรมเก่าๆ ได้อย่างไร และจะเปิดรับแนวทางใหม่ๆ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ได้อย่างไร สรุปสั้นๆว่า เราต้องรู้เขา รู้เราเสียก่อน เพราะเมื่อเรารู้จักและเข้าใจกันอย่างลึกซึ้งแล้ว เราจึงจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและร่วมเดินไปด้วยกัน เพื่อร่วมกันสร้างสันติในดินแดนที่กำลังถูกแบ่งแยก! ให้เกิดขึ้นได้

ร่วมสนทนาและรับรู้ปัญหาในพื้นที่จากกูรูของอิสลาม

การลงใต้ครั้งนี้ของเราได้มีการนัดหมายเพื่อขอรับฟังสถานการณ์ปัญหาชายแดนใต้จาก ดร.สุกรี หลังปูเต๊ะ คณบดี คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลาม ยะลา ซึ่งถือว่าเป็นกูรูหรือผู้รอบรู้ในแวดวงนักวิชาการอิสลามผู้หนึ่ง เรานั่งล้อมวงพูดคุยและรับฟังอาจารย์สุกรี ซึ่งมีเรื่องราวมากมายเกี่ยวกับการทำงานสร้างสันติภาพในดินแดนสามจังหวัดภาคใต้ของอาจารย์และเพื่อนๆ นักวิชาการท่านอื่นๆ อาทิ ผศ.ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต ดร.มัสลัน มาหะมะ และนักพัฒนาสังคมอย่างคุณกัลยา เอี้ยวสกุล ซึ่งอาจารย์

แนะนำให้เราไปหาท่านผู้รู้เหล่านี้ ยังมีอีกหลายท่านที่ล้วนแต่เป็นกลุ่มคนที่กำลังทำงานสร้างสันติภาพให้เกิดในบ้านของพวกเขาอันอยู่อย่างแข็งขัน แม้สถานการณ์ความรุนแรงรายวันยังคงเกิดขึ้น

อาจารย์สุกรี ได้วิเคราะห์สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ที่เกิดขึ้นตลอด ๔-๕ ปี มาจนถึงปัจจุบันนี้โดยเปรียบเทียบให้เราเข้าใจปัญหาในสามจังหวัดภาคใต้แบบง่ายๆ ว่า หากเปรียบเทียบประเทศไทยคือครอบครัวๆ หนึ่ง พ่อมีลูกสามคน คือ พุทธ คริสต์ และอิสลาม ลูกคนพุทธไม่มีปัญหา ลูกที่เป็นคริสต์ก็เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ส่วนลูกที่เป็นมุสลิมนั้นพ่อมักจะให้อะไรโดยไม่ไต่ถามถึงความต้องการจากลูกก่อน แต่พอลูกขอในสิ่งที่ต้องการ พ่อกลับไม่ให้ แล้วอ้างว่าลูกก้าวร้าว ไม่เคารพพ่อ อาจารย์ยกตัวอย่างกรณี หะยีสุหลง อับดุลกาเดร์

ผู้ปกครองรัฐปัตตานี ลูกขึ้นมาเรียก ร้องต่อรัฐ ๗ ข้อ แต่กลับโดนจับ ข้อหากบฏ ข้อเรียกร้องที่หะยีสุหลงขอ เช่น ขอให้วันศุกร์เป็นวันหยุดของ ชาวมุสลิม ขอให้ใช้ภาษามลายูเป็น ภาษาราชการควบคู่กับภาษาไทย อาจารย์สุกรีให้ความเห็นว่า หากในอดีต รัฐให้ในสิ่งที่หะยีสุหลงขอ วัน นี้คงไม่ต้องเสียเงินเป็นแสนล้านกับ การลงทุนเพื่อสร้างสันติภาพในสาม จังหวัดภาคใต้ แต่ปัญหายังคงอยู่

อาจารย์พูดถึงความรุนแรงที่ เกิดขึ้นในสามจังหวัดภาคใต้ว่า ที่ เราเห็นคนยิงกัน ฆ่ากัน ตัดคอกัน หรือวางระเบิด สิ่งเหล่านี้เป็นความ รุนแรงที่เรารับรู้ผ่านสื่อ นี่เป็น Direct Violence เช่น พุทธฆ่ามุสลิม มุสลิมตัดคอพระ แต่ในความเป็น จริงยังมีสิ่งที่เรามองไม่เห็นคือ Cultural Violence หรือความ รุนแรงทางวัฒนธรรม ตัวอย่างคือ ทหารคนหนึ่งเดินเข้าไปในมัสยิด โดยไม่ถอดรองเท้า ในขณะที่ชาว บ้านคนหนึ่งซึ่งโตมาที่นั่น ๖๐ ปี ไม่เคยแม้แต่ครั้งเดียวที่จะไม่ล้าง เท้าก่อนขึ้นมัสยิด ถึงแม้ตัวเองเป็น คนมอมแมมไม่สะอาด แต่ก็ไม่เคย ใส่รองเท้าขึ้นมัสยิด แล้วมาเห็น ภาพทหารคนหนึ่งมาจากที่อื่น มี ปืนอาวุธครบมือ แล้วขึ้นมัสยิดที่ ชาวมุสลิมคนนี้หวงแหนโดยไม่ถอด รองเท้า ก็สามารถเป็นชนวนที่ ทำให้เกิดการแค้นแค้นเอาคืนกัน

แต่ยังมีความรุนแรงอีก ประเภทหนึ่งซึ่งแก้ยากที่สุดคือ ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง Structure Violence เช่น การที่รัฐส่ง ข้าราชการจากที่อื่นมาปกครองคน

ที่นี่ หรือการที่ฝ่ายความมั่นคงไป คั่นปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลาม เพื่อความหาตัวผู้ บงการหรือผู้ปฏิบัติการ เพราะรัฐ ไปอิงตามทฤษฎีของโลกเรื่องการ ก่อการร้ายสากล เรื่องอัลกออิดะห์ หรือเจไอ แต่จนถึงวันนี้เหตุการณ์ ก็ยังไม่สงบ การที่รัฐมองว่าปัญหา ความรุนแรงในพื้นที่แห่งนี้มาจาก เรื่องศาสนา มองว่าปอเนาะเป็น สถานที่บ่มเพาะความรุนแรง เป็น ต้นตอของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ แต่จนถึงทุกวันนี้ จำนวนนักเรียนที่ เข้าเรียนในปอเนาะไม่ได้ลดลงเลย ผู้ปกครองยังคงส่งลูกเข้าเรียนใน ปอเนาะเพราะต้องการให้ลูกได้ เรียนภาษามลายูและหลักศาสนา อิสลามซึ่งพวกเขาเห็นว่ามีความ สำคัญสำหรับพวกเขาและลูกหลาน ของเขา ซึ่งโรงเรียนของรัฐไม่ สามารถให้ในสิ่งเหล่านี้ได้

อาจารย์สุกรีเห็นว่าทางออก ของปัญหาคือ กลับไปหาศาสนา กลับไปสู่อิสลาม ที่นี้จึงจะสงบสุข

อาจารย์บอกว่า ในมิติของอิสลาม ยึดหลักว่า 'From Peace, With Peace, To Peace' "จากสันติภาพ ด้วยสันติภาพ สู่สันติภาพ" หากจะ แก้ปัญหาสามจังหวัดภาคใต้ต้องใช้ หลักศาสนา ไม่ว่าพุทธ คริสต์ หรือ อิสลาม การสอนศาสนา ควรสอน จากความเหมือนของแต่ละศาสนา ก่อน แล้วจึงค่อยสอนถึงความแตก ต่าง การศึกษาของไทยต้องก้าว ข้ามเรื่องเชื้อชาติและศาสนา ประวัติศาสตร์ของไทยควรมาเขียน ร่วมกันใหม่ ให้เป็นประวัติศาสตร์ ที่ทุกคนมีความภาคภูมิใจในความ เป็นไทยร่วมกัน เช่น ในสมัยพระ นารายณ์ก็มีชาวมุสลิมเข้าไปอยู่ ในวัง ได้มีส่วนช่วยสร้างชาติไทย มาตั้งแต่ในอดีตแล้ว หรือสมัย เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็น ระบอบประชาธิปไตย พ.ศ.๒๔๗๕ ในจำนวนของคณะราษฎรก็มีชาว มุสลิมถึง ๔ คน หนึ่งในนั้นคือ จุฬาราชมนตรี หากประวัติศาสตร์ ไทยเริ่มต้นจากประชาธิปไตย และ

การสร้างชาติเป็นเนื้อหาหลักในการเรียนรู้ รวมไปถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ในประเทศไทย ให้พวกเขาได้รู้ถึงความเป็นไทย มีจุดร่วมที่เราทุกคนภูมิใจร่วมกัน

และที่สำคัญคือ เราต้องสร้างองค์ความรู้เรื่องสันติภาพ นอกจากสันติภาพในมิติของศาสนา ทั้งพุทธ คริสต์ และอิสลามแล้ว ควรมีสันติภาพในมิติสังคมวิทยา มิติของสุขภาพด้วย อาจารย์ยกตัวอย่างจากงานวิจัยโรงเรียนปอเนาะเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะจากต้นทางสู่ปลายทาง การจัดการสภาพแวดล้อมพาโต๊ะครูไปดูรีสอร์ทเพื่อมาปรับห้องพักให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นการอยู่อย่างมีความสุข ซึ่งทำให้การขับเคลื่อนงานด้านสันติภาพจับต้องได้มากขึ้น

หลังจากได้ฟังข้อมูลสถานการณ์ในสามจังหวัดชายแดนใต้และงานที่อาจารย์กำลังมุ่งมั่นในการสร้างองค์ความรู้เรื่องสันติภาพจากอาจารย์สุกรีแล้ว เรายังได้พูดคุยและรับฟังข้อมูลจาก ผศ.ดร. อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต หัวหน้าภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัย

อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งมีมุมมองและแนวความคิดสอดคล้องกับ อ.สุกรี ที่มองว่าปัญหาในสามจังหวัดภาคใต้

เป็นเรื่องความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ที่มีมายาวนาน ความไม่กลมกลืนกันทางวัฒนธรรม และเป็นเรื่องของศักดิ์ศรี มาจากการไม่ให้เกียรติชาวบ้านที่นี่ ในเรื่องการศึกษา รัฐมองว่าความสำเร็จในการให้คนในสามจังหวัดภาคใต้เรียนภาษาไทยเป็นปัญหาใหญ่ของรัฐ ในขณะที่คนที่นี่เห็นว่า การเรียนภาษาไทยจะทำให้ลูกหลานของพวกเขาอ่านเขียนภาษามลายูไม่คล่องและอาจทำให้สูญเสียภาษาถิ่นไป และรัฐเองมีจุดอ่อนคือไม่สามารถสื่อสารกับชาวบ้านได้ทำให้หลายครั้งจึงเขียนถ้อยคำที่คลาดเคลื่อน ยิ่งทำให้ชาวบ้านไม่ไว้วางใจ อาจารย์อิบรอฮีมมองว่า เป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบ คือ ต้องการแบ่งแยกดินแดน แต่ขณะนี้ยังไม่ถึงเป้าหมาย เราจึงต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาก่อนที่จะไปถึงจุดนั้น แต่สำหรับชาวบ้านเองพวกเขาไม่ต้องการแบ่งแยกดินแดน แต่ต้องการสันติสุข การกินดีอยู่ดี ชาวบ้านต้องการมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ ที่รัฐจะเข้ามาพัฒนาในบ้านเกิดของพวกเขา ไม่ใช่รัฐทำโดยไม่ถามความคิดเห็นของชาวบ้าน

อาจารย์อิบรอฮีมเห็นว่ากลุ่มที่จะบรรเทาปัญหาและเป็นตัวกลางระหว่างรัฐและประชาชนได้ คือ ผู้นำศาสนา เพราะมุสลิมจะเชื่อฟังผู้นำ จึงควรทำให้สถาบันศาสนาเข้มแข็ง ต้องทำให้เรื่องสันติภาพเป็นวาระร่วมของทุกคน

นอกจากอาจารย์สองท่านแล้ว เรายังได้พบกับ ดร.มัสลัน มาหะมะ รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ซึ่งทำให้เราได้เรียนรู้ถึงวิถีอิสลาม เราได้แลกเปลี่ยนกันถึงความแตกต่างและความเหมือนกันของศาสนาคริสต์และอิสลาม อาจารย์มัสลันเล่าให้ฟังว่า มุสลิมบางคนก็มีความเชื่อผิดๆ เช่น โทกคนต่างศาสนา

ไม่เป็นไร ไปขโมยของคนต่างศาสนาไม่บาป ซึ่งความเชื่อผิด ๆ เหล่านี้ อาจารย์จึงต้องสอนหลักศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง ให้แก่นักศึกษาเพื่อให้นักศึกษานำไปถ่ายทอดต่อยังชาวบ้านในมัสยิดต่างๆ ให้เข้าใจหลักศาสนาที่แท้จริง อาจารย์มัสลันเห็นว่า การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นที่มีเด็กวัยรุ่นอายุ ๑๕ - ๑๗ ปี เข้าร่วมขบวนการก็เพราะเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการศึกษาจึงถูกชักจูงได้ง่าย

ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับฟังจากนักวิชาการมุสลิมทั้งสามท่านช่วยให้เราเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้มากขึ้น นี่เองจึงมีคำกล่าวว่า “รู้เขา รู้เรา” หากเราเรียนรู้ความแตกต่างซึ่งกันและกัน เราคงเข้าใจกันและยอมรับกันได้มากกว่านี้

ไม่รู้จักฉัน ไม่รู้จักเธอ : ฉันจึงต้องไปเพื่อรู้จักและเข้าใจเธอ

เราได้รู้จักและร่วมพูดคุยกับ คุณกัลยา เอี้ยวสกุล เลขานุการผู้นำ อาชีพก๊วหน้าปัตตานี คุณกัลยา เป็นชาวปัตตานี เป็นหญิงไทยใจแกร่งตัวจริงเสียงจริงที่ทำงานเพื่อสังคมอย่างไม่หวั่นเกรงถึงความปลอดภัยในชีวิตของตนเองเลยก็ว่าได้ เพราะงานที่คุณกัลยาทำ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสร้างชุมชนเป็นสุข การจัดกิจกรรมให้กลุ่มเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ การจัดตั้งกลุ่มฝึกอาชีพสตรีมุสลิม และจัดกระบวนการเยียวยาโดยใช้มิติทางศาสนาให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ งานเหล่านี้เป็นงานที่ต้องพบปะพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่ เธอจึงต้องเดินทางไปยังชุมชนหมู่บ้านต่างๆ ใน ๓

จังหวัด ทั้งปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส ซึ่งล้วนแต่เป็นพื้นที่สีแดงที่ภาครัฐระบุไว้ว่าเป็นพื้นที่อันตราย เป็นพื้นที่ของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

ฉันรู้สึกประทับใจที่คุณกัลยาพูดว่า “ทำไมเราถึงไปทำงานตรงนั้นได้ หัวใจใจ ความจริงใจ ทำอย่างไรให้เขาเชื่อเรา สิ่งที่เราพูดกับเขา ไม่ใช่การโกหก เวลาพี่ยาไปไหน เขาก็อยากไปด้วยใจ เพราะเหมือนเราเอาหัวใจเข้าไปให้เขาจริงๆ นะ พี่ยาไปทุกพื้นที่ ไม่มีความรู้สึกว่า พี่ยากจะกลัวอันตราย แต่เราไม่ประมาทไง ถ้าหากเรากลัว แล้วพี่น้องที่คอยเราอยู่เพื่อให้พวกเราเอางานเข้าไปสื่อสาร เอาเรื่องเข้าไปเล่าให้กลุ่มคนที่ไม่มีโอกาส กลุ่มเครือข่ายสตรีที่เขาไม่มีโอกาสเหมือนผู้ชายที่ได้ออกไปข้างนอก แต่ผู้หญิงต้องอยู่บ้านเลี้ยงลูก ต้องทำงาน”

คุณกัลยาบอกว่า ตลอด ๔ - ๕ ปีมาจนถึงปัจจุบัน มีเหยื่อจากความรุนแรง คือ หญิงหม้ายและเด็กกำพร้าที่พ่อหรือพี่ชายเสียชีวิตเป็นจำนวนหลายพันคน เฉพาะปัตตานีจังหวัดเดียวก็มากถึงพันคนแล้ว ที่นราธิวาสนั้นมีมากที่สุด เธอ

เล่าว่า “พี่ได้ทำวิจัยเรื่อง นวัตกรรมค้นหารูปแบบการเยียวยา พี่มองว่า คาราวานที่ลงมาทางภาคใต้ เงินตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบัน เป็นแสนล้าน สิ่งที่รัฐเข้ามาเยียวยาหรือองค์กรเอกชน เขามองเป็นตัวเงินไปหมด มองว่าสิ่งที่ชาวบ้านต้องการ คือ เงิน ซึ่งจริงๆ ไม่ใช่ แต่พี่ยามองว่า สิ่งที่ชาวบ้านต้องการ คือ การเยียวยาสภาพจิตใจ และมีเพื่อนอยู่ต่างจังหวัดแล้วโทรมาด้วยความ เป็นห่วงว่า เราเป็นอย่างไร สมายดีไหม นี่คือความสุข”

เรื่องของเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงก็เป็นปัญหาที่หนักวลและห่วงใยเป็นอย่างมาก คุณกัลยาเล่าว่า หลังจากที่ได้จัดสานเสวนาโดยให้คนทุกกลุ่มในพื้นที่สามจังหวัด ได้แก่ หญิงหม้าย เด็กกำพร้า ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนา คือ โต๊ะอิหม่าม และหน่วยงานภาครัฐทั้งทหาร ตำรวจ อบต. และข้าราชการมานั่งคุยกัน ซึ่งขณะนั้นได้ข้อสรุปในการวิเคราะห์ที่ออกมาว่า ผู้กระทำ ผู้ลงมือหรือเหยื่อในการก่อความไม่สงบก็คือ เยาวชน หลังจากนั้นเธอได้จัดให้กลุ่มเยาวชนมาคุยกันว่า ทำ

อย่างไรให้เยาวชนมีจิตสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด และจากเวทีพูดคุยกับเยาวชนนี้เอง ทำให้ได้รู้ถึงเสียงสะท้อนอีกมุมหนึ่งจากเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบอย่างไม่คาดคิดว่าจะได้ยิน

“พี่ยาไปคุยกับทหารว่า พี่ยาจะทำอะไร เชื้อใหม่ สิ่งแรกที่เขาคถาม “คุณคิดยังไงที่ไปทำงานกับลูกโจร” ส่วนเยาวชนที่เป็นเด็กกำพร้า คำแรกที่เขาพูดกับพี่ยา เขาบอกว่า “ผิดหรือที่ผมถูกตราหน้าว่า ไอ้ลูกโจร ผมจะอยู่ยังไง ในเมื่อทุกคนมองผมว่า ไอ้ลูกโจร” พี่ยาก็นั่งอึ้ง พี่ยาคิดว่า ทหารก็พูดแบบนี้ เยาวชนก็พูดแบบนี้ แล้วเราจะลบคำที่อยู่ในหัวใจเด็ก เป็นตราบาปที่อยู่ในหัวใจเด็กยังไง เขาบอกว่า เขาไม่ผิด เขาไม่กล้าไปโรงเรียน ไม่กล้าไปไหน ไม่กล้าไปพบผู้คน พี่ยาเลยบอกมันไม่ใช่หรอกน้อง มันอาจจะเข้าใจผิดอะไรสักอย่าง เราไม่มีเวลาได้คุยกัน เราไม่มีเวลาปรับความเข้าใจกัน พี่ยาบอกว่า จัจุบันนี้เราเจอกัน น้องมีอะไร น้องคุยกับพี่ยาให้หมด เราพยายามพูดคุยกับเขา ทลายกำแพงบางๆ ระหว่างเขากับหน่วยงานของรัฐ เพราะความฝังใจระหว่างรัฐกับประชาชนเป็นเวลายาวนานมาแล้ว”

คุณกัลยามองว่า สาเหตุที่เยาวชนและชาวบ้านส่วนหนึ่งไปเข้าร่วมกับกลุ่มก่อความไม่สงบนั้น

ปัญหาที่มาจากเรื่องขาดการศึกษา เมื่อเด็กและผู้ใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา จึงทำให้เกิดเรื่องขึ้นมา “เยาวชนในสามจังหวัด ยังมีเยาวชนกลุ่มที่ว่างงาน ไม่ได้เรียน

หนังสือ อยากมีรถขับ อยากมีโทรศัพท์ใช้ นี่คือนิสัยที่กลุ่มผู้ก่อการเขาเห็นว่ากลุ่มนี้ชักจูงได้ เด็กอยู่ป.๔ ป.๕ ทำระเบียบเป็น เขาใช้เหยื่อคือเด็ก แรกๆ ให้เงินก่อนนะ แล้วให้เด็กติดยา ก่อนละหมาดก็แจกแล้ว ถ้าเป็นเมื่อก่อน เขาจะวางระเบิดช่วงหนึ่งทุ่ม ประมาณ ๖ โมงเย็นก็เดินแจกสี่คูณร้อย^๑ แล้วเยาวชนก็เริ่มก่อการ เยาวชนตอนที่เขาทำเขาไม่มีสตินะ ในสมองเขามีแต่คำว่าฆ่าฆ่าฆ่า สิ่งที่ถูกสอนอยู่ในสมองว่าให้ฆ่าคน มีเยาวชนที่เขาคุยกับพี่ยา เขามาร้องไห้กับพี่ยา เขามีความรู้สึกว่า ถ้าเขาไม่ทำ เขาไม่รู้จะอยู่ยังไง ถูกบีบ ด้วยความจำยอม”

ยังมีเยาวชนอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการถูกชักจูงจากกลุ่มก่อการได้ง่าย คือ เยาวชนมุสลิมกลุ่มที่พ่อของเขาโดนวิวัฒน์พลเมือง^๒ “กลายเป็นว่า พ่อที่ถูกวิวัฒน์พลเมือง มีตู้คอนเทนเนอร์ให้เขาอยู่ บอกไม่ได้ว่าเขาผิดหรือเปล่า เอาเขาไปกักขังไว้ ห่างไกลครอบครัว

แล้วครอบครัวมุสลิม สามมีไม่อยู่ ภรรยาต้องเลี้ยงลูกคนเดียว แม่ของเขาจะบอกลูกว่า ทหารทำพ่อ พ่อเธอถึงเป็นแบบนี้ นี่จะเป็นกลุ่มที่ลุกขึ้นมาอีกกลุ่ม เป็นกลุ่มที่น่ากลัว”

แต่ปัญหาไม่ใช่เพียงที่เราเห็นเท่านั้น เพราะในความเป็นจริงแล้ว ยังมีผู้ได้รับผลกระทบซึ่งเป็นผู้หญิงจากภาคอีสานซึ่งสามีของเธอเหล่านั้นก็คือ ตำรวจ และทหารที่ถูกส่งมาประจำการและเสียชีวิตจากสถานการณ์ความรุนแรงรายวันที่เกิดขึ้นนั่นเอง รวมไปถึงครอบครัวไทยพุทธที่เป็นคนส่วนน้อยในสามจังหวัดภาคใต้ซึ่งกลับกลายเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้รับการเหลียวแลหรือได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐเลย ตรงนี้เองที่คุณกัลยาเป็นห่วงถึงความไม่เท่าเทียมหรือความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นและอาจเปรียบเสมือนน้ำผึ้งหยดเดียวที่บ่อนทำลายความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชนให้แตกแยกได้เพราะความไม่เข้าใจและไม่ทำให้เกิดความเท่าเทียม

^๑ สี่คูณร้อย ยาเสพติดที่เยาวชนในสามจังหวัดภาคใต้นิยม มักนำมาจากวัดอุทิศที่สามารถหาได้ง่ายในพื้นที่นั้น เช่น ใบกะท่อม ขี้ควายเผา รวมถึงหลอดไฟฟลูออเรสเซนต์

^๒ กลุ่มวิวัฒน์พลเมือง : เป็นชื่อที่รัฐหมายถึง ผู้หลงผิดที่เข้าร่วมกับกลุ่มก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีการนำไปอบรมที่ค่ายทหารแล้วให้ชาวบ้านที่ถูกระบุว่าเป็นผู้หลงผิด สัญญาว่าจะกลับใจและให้ความร่วมมือกับรัฐแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้

"มีสิ่งทีลึกลับๆ ที่เด็กไทยพุทธกำลังเสียใจ ชาวเขาว่าเป็นคนชายขอบแล้ว แต่เรานี้ตกกระป๋องเลย เขาคิดว่าเราคือคนปัตตานีหรือเปล่า เพราะสิทธิทุกสิทธิ เด็กไทยพุทธไม่ได้อะไรเลย มีแต่มุสลิม ในขณะที่มีโครงการต่างๆ ให้เด็กมุสลิม อย่างโครงการของพลเอกเปรม พาเด็กมุสลิมไปดูงาน เด็กไทยพุทธถามเมื่อไรผมจะได้นั่งเครื่องบินไปกับเขาด้วย พี่ยาพยายามบอกเขาว่า ถ้าจะให้ ให้ทั้งเด็กพุทธและมุสลิมไปด้วยกัน ให้เขานั่งรถไฟไปด้วยกัน ให้เขาได้เรียนรู้ ว่าบ้านเธอเป็นยังไง บ้านฉันเป็นยังไง พอไปถึงกรุงเทพฯ ก็แยกกัน กลุ่มนี้ไปครอบครัวมุสลิม กลุ่มนี้ไปครอบครัวไทยพุทธ สุดท้ายพอกลับมา ถามว่าเขาได้อะไร พี่ยาคิดว่า จุดเล็กๆ ตรงนี้แหละ เพราะต่อไปพวกเขาต้องอยู่แทนเรา เขา

จะได้มีสายใยผูกพันกัน ตอนนี้ระหว่างพุทธและมุสลิม อยู่โรงเรียนก็ไม่อยากคุยด้วย อย่างพี่ยาทำงานคนรอบข้างก็เป็นมุสลิมคณะทำงานจะเป็นมุสลิมเสียส่วนใหญ่ เพราะเรารักกันไง แล้วความรู้สึกเราก็อยากให้เด็กรุ่นนี้รักกัน อยากให้มีการแชร์กันระหว่างเด็กพุทธและมุสลิม"

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ไม่เพียงทำร้ายและทำลายชีวิตผู้คนไปเท่านั้น แต่ยังทำลายวิถีชีวิตและทำลายวัฒนธรรมอันหลากหลาย ดินแดนดอกไม้หลากสีซึ่งเคยเป็นสมณนามที่ใช้เรียกขานที่นี่ ด้วยความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและมีสันติระหว่างไทยพุทธและมุสลิม แต่วันนี้กลับมีเสมือนเส้นบางๆ

กั้นกลางระหว่างศาสนา "เมื่อก่อนเด็กพุทธมุสลิมยังมาเล่นกัน แต่เดี๋ยวนี้มันหายไปแล้ว ไม่หลงเหลือแบบที่ แกงบ้านนั้นไปบ้านนี้ เมื่อก่อนเวลามีประเพณี เช่น ฮารีรายอ เอาข้าวเหนียวมาให้ แต่เดี๋ยวนี้เราไม่กล้าไปบ้านเธอ เธอก็ไม่กล้ามาบ้านเรา แม้แต่ผู้ใหญ่ยังเป็น แล้วเด็กล่ะ ความรู้สึกมันหายไป ด้วยสถานการณ์ ด้วยเส้นบางๆ ระหว่างศาสนา แต่ทุกครั้งทีพี่ยาคุยจะบอกว่า อย่าเอาเรื่องศาสนาเป็นที่ตั้งนะ เพราะศาสนาไม่ได้เกี่ยวกับ เราจะเอาวิถีชีวิตมาเป็นโอกาสได้อย่างไร เราจะช่วยเหลือ เราจะอยู่โดยไทยพุทธไม่ได้หนีไปไหน เรายังอยู่ล้อมรอบด้วยมุสลิม ยังมีกิจกรรมที่เราจะทำร่วมกัน"

ภาพ : lemurkaxico

ตลอดชั่วโม่งกว่าๆ ที่ได้รับฟังคุณกัลยาสะท้อนมุมมอง ความคิด การทำงาน และความรู้สึกในฐานะตัวแทนคนในพื้นที่แห่งความรุนแรงคนหนึ่ง ข้อมูลที่ทีมงานของเราได้รับจากเธอ ทำให้เรามองเห็นช่องทางที่จะร่วมงานสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นรูปเป็นร่างที่ดูมีความเป็นไปได้มากขึ้น และในฐานะคนนอกพื้นที่อย่างเรา เมื่อได้มาทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น แม้เวลาอาจจะน้อยเกินไปในฐานะผู้รับฟังที่มาเยือนในช่วงเวลาไม่กี่วันคืน แต่สำหรับคนในพื้นที่ซึ่งชีวิตทั้งชีวิตของพวกเขาจะต้องดำเนินต่อไป โดยที่ไม่รู้ว่าความสงบสุขอย่างแท้จริงจะเกิดขึ้นในดินแดนแห่งนี้เมื่อไร แต่อย่างน้อยฉันก็ได้รู้ว่า คนที่นั่นเองเขาก็กำลังพยายามสร้างสันติภาพในบ้านเกิดของเขาอยู่เช่นกัน ที่สำคัญคือการสร้างสันติของเขาและเธอช่างเต็มไปด้วยความสุ่มเสี่ยงต่ออันตรายที่อาจเกิดแก่ชีวิตมากกว่าเราเสียด้วยซ้ำ ทำให้นึกถึงกระบวนการอบรมเรื่องการสร้างสันติ ที่ฉันได้อบรมมา เขาบอกว่า "ในการสร้างสันติภาพ การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลง" ไข่แล้ว การเรียนรู้ครั้งนี้ช่วยให้เรามีทัศนคติ (Attitude) ที่เข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้คนในดินแดนนี้ กระทั่งทำให้เรามีแรงผลักดัน (Driving Force) ที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง และผืนถึงภพอนาคตที่ดินแดนแห่งนี้ซึ่งเคยถูกเรียกว่า ดินแดนดอกไม้หลากสี จะกลับมามีสีสีกันอีกครั้ง แม้ว่าการสร้างสันติจะต้องใช้เวลานานเพียงไรก็ตาม

ฉันคิดถึงอีกประโยคของคุณกัลยาที่ช่างสะท้อนความรู้สึกกอดตันภายในใจของเธอ "ใครทำอะไรไม่รู้ เอาจามจังหวัดเป็นสมรภูมิรบ เอาชีวิตชาวบ้านบริสุทธิ์เป็นเดิมพัน มันยุติธรรมสำหรับคนสามจังหวัดแล้วหรือ" นี่เป็นเสียงที่เธอพยายามตะโกนดังๆ ทุกครั้งที่มีโอกาสได้สื่อสารออกไปให้โลกภายนอกได้รับรู้ และวันนี้เสียงของเธอก็ยังคงแจ่มชัดอยู่ในความทรงจำของเรา